

СОЦІАЛЬНА МЕДИЦИНА І ФАРМАЦІЯ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 614.2:351.773:364-786

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.24.323>

А. А. Котвицька, Г. Є. Болдарь, О. С. Овакімян, І. О. Сурикова, О. В. Севрюков

Національний фармацевтичний університет
Міністерства охорони здоров'я України, м. Харків

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНКИ ОБІЗНАНОСТІ НАСЕЛЕННЯ І ФАХІВЦІВ ЩОДО ПАКЕТІВ МЕДИЧНИХ ГАРАНТІЙ З РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ

Мета: визначення особливостей нормативно-правового регулювання пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги; наведення результатів оцінки обізнаності населення та фахівців щодо пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги.

Матеріали та методи: законодавство України, наукові публікації, результати соціологічного опитування; контент-аналіз, системний, соціологічний аналізи, узагальнення, синтез, графічні методи.

Результати дослідження. Визначено, що активний розвиток законодавства України щодо надання реабілітаційної допомоги розпочинається з прийняттям у 2020 р. Закону «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». На сьогодні ці взаємовідносини вже регулює певне коло нормативно-правових актів. Ухвалений у 2017 р. Закон «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» визначив надання необхідних пацієнтам медичних послуг за рахунок коштів Державного бюджету. З 2023 р. в Україні надаються два пакети медичних послуг з реабілітації, що підлягають оплаті в межах програми медичних гарантій: реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних й амбулаторних умовах. Проведене дослідження показало, що 55 % опитаних українців відчувають потребу в реабілітації, але бар'єром для її отримання вважають передусім відсутність фінансових ресурсів, а також відмічають, що не знають куди та до кого звертатися. Фахівці з реабілітації продемонстрували середній рівень обізнаності щодо своїх прав та можливостей у межах цих програм.

Висновки. Висвітлено активний розвиток законодавства України з реабілітації у сфері охорони здоров'я на сучасному етапі. За результатами проведеного опитування встановлено, що населення України має недостатній рівень обізнаності щодо пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги. Обґрунтовано необхідність більш активної інформаційної кампанії, створення соціальної реклами на цю тему.

Ключові слова: програма медичних гарантій; реабілітація у сфері охорони здоров'я; медична послуга; реабілітаційна послуга; обізнаність; соціологічне дослідження; фахівці з реабілітації.

A. A. KOTVITSKA, G. E. BOLDAR, O. S. OVAKIMIAN, I. O. SURIKOVA, O. V. SEVRIUKOV
National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine, Kharkiv

ANALYSIS OF LEGAL REGULATION AND RESULTS OF THE ASSESSMENT OF PUBLIC AND PROFESSIONAL AWARENESS ON REHABILITATION CARE PACKAGES

Aim. To determine the peculiarities of legal regulation of rehabilitation care packages, as well as present the results of assessing the awareness of the population and professionals on rehabilitation care packages.

Materials and methods. The legislation of Ukraine, scientific publications, results of a sociological survey; content analysis, system analysis, sociological analysis, generalization, synthesis, graphic methods were used.

Results. It has been determined that the active development of legislation of Ukraine on the provision of rehabilitation care begins with the adoption of the Law "On Rehabilitation in the Field of Healthcare" in 2020. Today, these relations are already regulated by a number of legal acts. The Law "On State Financial Guarantees of Medical Care for the Population" adopted in 2017 defined the provision of medical services

necessary for patients at the expense of the state budget. Since 2023, two packages of rehabilitation services have been provided in Ukraine; they are subject to payment under the medical guarantee program – rehabilitation care for adults and children in inpatient and outpatient settings. The study has shown that 55 % of the Ukrainians surveyed feel the need for rehabilitation, but they consider the lack of financial resources to be a barrier to obtaining it, and they also note that they do not know where and whom to turn to. Rehabilitation professionals have demonstrated an average level of awareness of their rights and opportunities within these programs.

Conclusions. The article highlights the active development of legislation of Ukraine on rehabilitation in the healthcare sector at the present stage. According to the results of the survey, it has been found that the population of Ukraine has an insufficient level of awareness of medical guarantee packages for rehabilitation care. The necessity for a more active information campaign and the creation of social advertising on this topic has been substantiated.

Key words: medical guarantee program; rehabilitation in healthcare; medical service; rehabilitation service; awareness; sociological research; rehabilitation specialists.

Постанова проблеми. Ефективне функціонування системи охорони здоров'я (ОЗ) є однією з найважливіших складових соціально-економічного розвитку кожної держави. В Україні відбувається процес реформування системи ОЗ, яким передбачено зміни у її фінансуванні та організації, перехід до більш прозорої та результативної системи, за умови функціонування якої пацієнти отримують доступ до якісних медичних послуг. У цьому контексті важливо враховувати, що реабілітаційна допомога є невід'ємною складовою ОЗ, без якої пацієнтам неможливо попередити ускладнення після хвороби та позбавитися обмеження повсякденного функціонування.

У межах 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку у вересні 2015 р. відбувся Саміт ООН, на якому були ухвалені 17 глобальних цілей сталого розвитку та 169 завдань для їх досягнення до 2030 р. Міцне здоров'я та благополуччя визначено третьою ціллю. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) з-поміж цілей сталого розвитку в галузі ОЗ звертає увагу на те, що реабілітація є фундаментальним компонентом ОЗ, часто необхідним для досягнення й підтримання найкращих результатів інших медичних втручань, таких, як хірургія, травматологія та лікування неінфекційних захворювань [1]. Водночас ВООЗ акцентує увагу, що реабілітація – це не дорога медична послуга, зарезервована для спортсменів або невеликої групи людей з дуже значними тривалими порушеннями, це стратегія здоров'я для всіх, оскільки кожен матиме проблеми зі здоров'ям у певний момент упродовж життя, кожен старіє і неминуче погіршує своє здоров'я. Реабілітація, як правило, не є питанням лікування, а скоріше посилення

потенціалу; сама по собі вона також може сприяти зміцненню здоров'я і запобігати його погіршенню [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом у працях вітчизняних науковців розглядалися окремі аспекти розвитку законодавства з реабілітації у сфері ОЗ [2-4]. Крім того, наявні публікації, присвячені практичним питанням порядку отримання медичних послуг у межах пакетів медичних гарантій, зокрема реабілітаційної допомоги [5, 6].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Комплексні дослідження проблем нормативно-правового регулювання в Україні суспільних відносин з реабілітації у сфері ОЗ взагалі та пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги зокрема не проводилися. Крім того, удосконалення реабілітаційної допомоги в умовах реформування вітчизняної ОЗ неможливо без належного рівня обізнаності населення про свої права в межах пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги, а також самих фахівців з реабілітації щодо особливостей функціонування цих програм та умов їх закупівлі Національною службою здоров'я України (НСЗУ) тощо. Окрім того, важливо з'ясувати інформацію про сприйняття фахівцями з реабілітації новачків, що відбуваються у системі ОЗ. Вищезазначене обумовлює актуальність теми дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою роботи є визначення особливостей нормативно-правового регулювання пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги та наведення результатів оцінки обізнаності населення та фахівців щодо пакетів медичних гарантій з реабілітаційної допомоги. Матеріалами дослідження стало законодавство

України, наукові публікації, результати соціологічного опитування. Під час виконання дослідження були використані різноманітні загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема контент-аналіз, системний і соціологічний аналізи, узагальнення, синтез, графічні методи.

Викладення основного матеріалу дослідження. Останнім часом спеціальне законодавство України, що регулює суспільні відносини з реабілітації у сфері ОЗ, активно розвивається. У цілому правові, організаційні, економічні та соціальні засади ОЗ у нашій державі визначає Закон України «Основи законодавства про охорону здоров'я» [7]. Спеціалізований нормативно-правовий акт (НПА) вищої юридичної сили, що визначає такі засади проведення реабілітації особи з обмеженнями повсякденного функціонування у сфері ОЗ з метою досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування у її середовищі, став ухвалений 3 грудня 2020 року закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [8]. З позитивного боку слід відзначити, що понятійно-термінологічний апарат цих двох законів гармонізований, в обох НПА співпадають визначення ключових понять.

У цьому аспекті для однозначного розуміння змісту вживаних термінів слід звернути увагу на їх законодавче тлумачення. Так, сьогодні під медичним обслуговуванням населення розуміється діяльність закладів охорони здоров'я (ЗОЗ), реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб – підприємців (ФОП), які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію в установленому законом порядку, у сфері ОЗ, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та/або реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням [7, 8].

Реабілітаційна допомога – це діяльність фахівців з реабілітації у сфері ОЗ, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі [7, 8]. Круг осіб, які належать до «фахівців з реабілітації», визначено у ст. 10 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». До них

належать: 1) лікарі фізичної та реабілітаційної медицини; 2) фізичні терапевти; 3) ерготерапевти; 4) терапевти мови і мовлення; 5) протезисти-ортезисти; 6) психологи, психотерапевти; 7) сестри медичні з реабілітації; 8) асистенти фізичних терапевтів та ерготерапевтів [8].

Звернемо увагу на те, що у згаданих законах «послуга з медичного обслуговування населення» та «медична послуга» розуміються як синонімічні поняття, а саме послуга, також і реабілітаційна, що надається пацієнту ЗОЗ, реабілітаційним закладом або ФОП, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та оплачується її замовником [7, 8]. Тобто реабілітаційна послуга є одним з видів послуг з медичного обслуговування населення (медичних послуг).

Зі свого боку, термін «реабілітаційна послуга» тлумачиться як послуга, що надається пацієнту реабілітаційним закладом, реабілітаційною установою, ЗОЗ, соціального захисту або іншим суб'єктом господарювання, які мають право надавати реабілітаційну допомогу згідно із законодавством, та оплачується її замовником [7, 8].

Реабілітаційні заклади, відділення та підрозділи можуть бути будь-якої форми власності, організаційно-правової форми та підпорядкування. Так, до реабілітаційних закладів належать: 1) реабілітаційні лікарні та реабілітаційні центри, які надають реабілітаційну допомогу в післягострому і тривалому реабілітаційних періодах; 2) амбулаторні реабілітаційні заклади, які надають реабілітаційну допомогу в післягострому та тривалому реабілітаційних періодах; 3) центри психологічної реабілітації та/або травматерапії; 4) протезно-ортопедичні підприємства; 5) заклади комплексної реабілітації, включаючи заклади медико-психологічної реабілітації. До реабілітаційних відділень, підрозділів належать: 1) палати гострої реабілітації у лікарнях різного профілю, багатопрофільних лікарнях інтенсивного лікування системи ОЗ; 2) стаціонарні та амбулаторні відділення післягострої і тривалої реабілітації у лікарнях різного профілю системи ОЗ; 3) стаціонарні відділення післягострої і тривалої

реабілітації, створені на базі санаторно-курортних установ [8].

Ухвалений у 2017 р. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» визначив державні фінансові гарантії надання необхідних пацієнтам послуг з медичного обслуговування та лікарських засобів (ЛЗ) належної якості, реімбурсації ЛЗ та медичних виробів (включаючи допоміжні засоби) за рахунок коштів Державного бюджету України за програмою медичних гарантій [9].

Відповідно до чинної редакції цього НПА терміни «програма державних гарантій медичного обслуговування населення» та «програма медичних гарантій» (ПМГ) вживаються в однаковому значенні. Під ними розуміється програма, що визначає перелік та обсяг медичних послуг, медичних виробів та ЛЗ, повну оплату надання яких пацієнтам держава гарантує за рахунок коштів Державного бюджету України згідно з тарифом, для профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами [9].

Сьогодні у межах ПМГ держава гарантує надання громадянам необхідних їм медичних послуг та ЛЗ, пов'язаних з наданням: 1) екстреної медичної допомоги; 2) первинної медичної допомоги; 3) спеціалізованої медичної допомоги; 4) паліативної медичної допомоги; 5) реабілітації у сфері ОЗ; 6) медичної допомоги дітям до 16 років; 7) медичної допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами [9].

Уперше пакет медичних гарантій з реабілітації в амбулаторних умовах був передбачений наприкінці 2022 р. [10]. У Порядку реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 та 2024 рр. уже передбачені окремі пакети медичних гарантій «Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних умовах» та «Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах» [11, 12].

Слід звернути увагу, що сьогодні прийнято низку НПА, які регулюють різні аспекти надання реабілітаційних послуг. Так, Постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 03.11.2021 р. № 1268 затверджено Порядок організації надання реабілітаційної

допомоги у сфері ОЗ, Типове положення про реабілітаційне відділення, підрозділ, а також Типове положення про мультидисциплінарну реабілітаційну команду [13]. Зі свого боку, Постановою КМУ від 25.04.2018 р. № 410 затверджено Типову форму договору про медичне обслуговування населення за ПМГ, Спеціальні умови надання медичних послуг [14]. Вимоги до надавача послуг з медичного обслуговування населення, з яким головними розпорядниками бюджетних коштів (тобто НСЗУ) укладаються договори про медичне обслуговування населення, визначені у Постанові КМУ від 28.03.2018 р. № 391 [15].

З метою дослідити рівень обізнаності населення України щодо можливостей отримання послуг з фізичної реабілітації в межах державної ПМГ та дізнатися про ставлення фахівців з реабілітації до процесу реалізації ПМГ з реабілітаційної допомоги у квітні-травні 2024 р. нами було організовано та проведено соціологічне дослідження.

Основний метод збору первинної інформації – online опитування. Дослідження пілотне, має на меті визначити тенденції щодо проблеми, результати мають загальну спрямованість, висновки розповсюджуються лише на сукупність учасників опитування.

Респонденти представлені двома групами: 54 фахівці з досвідом роботи у сфері фізичної терапії та реабілітації та 155 представників населення України.

Опитування фахівців дозволило визначити загальну оцінку поточного стану розвитку ОЗ в Україні. Більшість фахівців з реабілітації (63 %) зазначили, що задовільно оцінюють всі новації у медичній сфері.

Що стосується аналізу відповідей населення, то більше половини опитаних відзначили, що вони потребували медичної допомоги протягом півріччя. Те саме стосується і членів їх родин. Порушення здоров'я було пов'язане передусім з наявністю простудного захворювання та підвищенням тиску. Але і в таких випадках більшість людей (67 %) вважають, що необхідно призначити курс фізичної реабілітації для відновлення стану власного здоров'я. Такий розподіл відповідей респондентів свідчить про

недостатній рівень обізнаності населення щодо підстав для призначення реабілітаційної допомоги. З-поміж опитаних 55 % відчувають потребу в отриманні реабілітаційних послуг, а саме психологічної допомоги, фізичної терапії, фізичної та реабілітаційної медицини.

Бар'єрами для населення в отриманні реабілітаційних послуг опитані українці вважають передусім відсутність фінансових ресурсів. Саме це підтверджує нашу гіпотезу про недостатній рівень обізнаності про отримання безоплатних реабілітаційних послуг в Україні в межах державної ПМГ для населення.

З-поміж інших бар'єрів – відсутність поблизу реабілітаційних центрів чи установ; відсутність кваліфікованих фахівців у місці проживання; незнання, куди та до кого звертатися за допомогою; бойові дії. Думка фахівців з реабілітації схожа. Рангова позиція, за результатами online опитування фахівців з досвідом роботи у сфері фізичної терапії та реабілітації (n = 54) і представників населення України (n = 155), відповіді наведені у табл. 1.

За результатами проведеного дослідження встановлено, що учасники опитування мають інформацію про деякі аспекти отримання безоплатних реабілітаційних послуг

в Україні. Так, наприклад, вони знають, що є можливість отримати психологічну допомогу, консультації лікарів різних спеціальностей, оформити довідку, отримати медичний висновок про тимчасову непрацездатність та направлення на медико-соціально-експертну комісію та/або лікарсько-консультативну комісію тощо. Але водночас третина учасників опитування взагалі не знають про можливість отримання цілодобового медсестринського догляду для себе чи членів родини, які мають в тому потребу, не знають про можливість навчання пацієнтів, членів родини або доглядачів особливостям догляду в межах отримання реабілітаційних послуг на безоплатній основі, не знають про можливість складання індивідуального реабілітаційного плану та програми реабілітаційної терапії.

На думку половини фахівців з реабілітації, населення України ще мало обізнане щодо своїх прав та можливостей у межах програми державних гарантій медичного обслуговування. Дійсно, більше половини людей з-поміж учасників опитування наголосили, що не знають взагалі про державну ПМГ для населення України і про можливість отримання послуг з фізичної реабілітації в її межах. Але 30 % чули інформацію про те, що з 2024 року розширено

Таблиця 1

РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ ОПИТУВАННЯ ЩОДО БАР'ЄРІВ В ОТРИМАННІ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ (РАНГ)

Бар'єри	Ранг*	
	населення	фахівці з реабілітації
1. Відсутність фінансових ресурсів	1	2
2. Відсутність кваліфікованих фахівців у місці проживання	3	1
3. Невідомо, куди та до кого звертатися за допомогою	4	5
4. Відсутність необхідної документації або труднощі в її отриманні	6	7-8
5. Відсутність поблизу реабілітаційних установ	2	3-4
6. Брак часу	9	9
7. Відсутність послуг супроводу	8	7-8
8. Труднощі з транспортом	7	6
9. Бойові дії	5	3-4

Примітка: * – ранжування бар'єрів в отриманні реабілітаційних послуг для населення здійснено відповідно до відсоткового розподілу вибору варіанта відповіді респондентом (від більш значущого – 1 ранг, до менш значущого – 9 ранг).

перелік та обсяг медичних послуг і ЛЗ, які гарантуються населенню та оплачуються з Державного бюджету. Водночас половина респондентів зацікавлена в отриманні інформації про реабілітаційні послуги.

На нашу думку, певним проблемним моментом, як свідчать результати опитування, є те, що самі фахівці продемонстрували середній рівень обізнаності щодо своїх прав та можливостей у межах державних ПМГ медичного обслуговування (3,3 бали з 5 можливих). І це при тому, що більшість респондентів цієї категорії (59 %) працюють у ЗОЗ, які надають реабілітаційні послуги в межах ПМГ, тобто мають договори з НСЗУ. Учасники анкетування відзначили, що їх робота пов'язана з наданням реабілітаційних послуг різним категоріями пацієнтів, зокрема: після травм; військовослужбовцям, що мають неврологічні захворювання; після хірургічних операцій, не викликаних травмами; дітям, що мають серцево-судинні захворювання; спортсменам тощо. Звертає на себе увагу той факт, що кожен другий фахівець вагається під час відповіді на запитання, чи знають його

пацієнти про гарантований державою обсяг послуг і правила отримання реабілітаційної допомоги, а кожен десятий упевнений, що не знають.

Важливо підкреслити, що фахівці з реабілітації відзначили наявність проблем у наданні реабілітаційних послуг в межах ПМГ. З-поміж найбільш актуальних вони назвали такі, як недостатня кількість досвідчених фахівців з реабілітації і лікарів, перевантаження фахівців з реабілітації та замале фінансування (неадекватна оплата послуг з боку держави). Крім того, до важливих сучасних проблем у цій сфері реалізації ПМГ респонденти віднесли низьку заробітну плату фахівців з реабілітації та медичних працівників; невідповідність матеріально-технічного забезпечення вимогам пакета ПМГ, наприклад, нестача сучасного обладнання, тренажерів.

Варто звернути увагу на отримані результати щодо того, яких знань, вмінь, навичок не вистачає для успішної роботи фахівцям з реабілітації. З-поміж них: знання сучасних методик фізичної терапії та правові знання, далі – навички роботи з базою

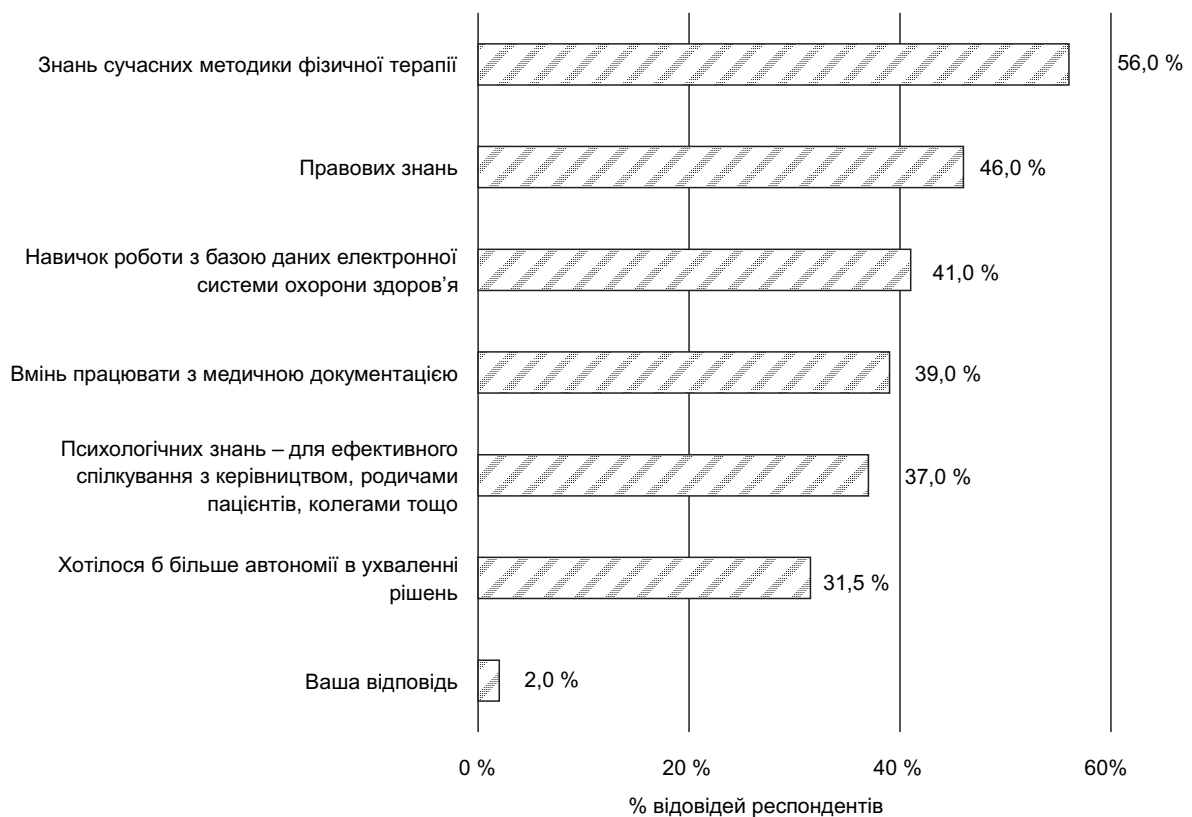

Рис. Розподіл відповідей фахівців з реабілітації на запитання «Яких знань, вмінь, навичок вам не вистачає?»

Таблиця 2

**РОЗПОДІЛ ВІДПОВІДЕЙ УЧАСНИКІВ ОПИТУВАННЯ ЩОДО ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЗОЗ,
У ЯКИХ МОЖНА ПРОЙТИ ФІЗИЧНУ РЕАБІЛІТАЦІЮ (РАНГ)**

Джерела інформації	Ранг*	
	населення	фахівці з реабілітації
1. Родичі/знайомі	8	7-8
2. Соціальні мережі	4-5	1
3. Офіційний сайт державних органів	3	5
4. Сайт ЗОЗ	4-5	4
5. Громадські/недержавні організації	6	9
6. Медіа (телебачення, радіо)	2	3
7. Сімейні лікарі/медичні фахівці	1	2
8. Соціальні служби	7	7-8
9. Я сам(а)/людина самостійно	9	6

Примітка: * – ранжування джерел інформації про ЗОЗ, у яких можна пройти фізичну реабілітацію, здійснено відповідно до відсоткового розподілу вибору варіанта відповіді респондентом (від більш значущого – 1 ранг, до менш значущого – 9 ранг).

даних електронної системи ОЗ, вміння працювати з медичною документацією, психологічні знання для ефективного спілкування з керівництвом, родичами пацієнтів, колегами тощо. Як побажання фахівці з реабілітації висловили думку про необхідність більшої автономії під час ухвалення рішень (рис.).

Приблизно 79 % учасників опитування з-поміж населення вважають, що безкоштовний курс фізичної реабілітації може бути призначений лише у разі ампутації кінцівок, дітям з ДЦП, після травм головного мозку, інсульту. Викликає занепокоєння той факт, що абсолютна більшість (78 %) учасників опитування не розуміють, як дізнатись, у якому закладі можна отримати безкоштовне лікування за державною ПМГ для населення України.

На сьогодні, на думку половини респондентів з-поміж населення, зовсім мало розміщується інформації щодо можливостей отримати в Україні медичні послуги на безоплатній основі (з-поміж фахівців лише кожен шостий наголосив, що інформації цілком достатньо). Учасники дослідження вважають, що основним джерелом інформації про ЗОЗ, у яких можна пройти фізичну реабілітацію, можуть бути саме сімейні лікарі чи медичні фахівці. Другим за значущістю джерелом такої інформації є, на їх думку, медіа (телебачення, радіо); третім – офіційні сайти державних органів. Що стосується

сайтів ЗОЗ, соціальних мереж, громадських/недержавних організацій, то вони займають середній рівень значущості, на думку респондентів. Найменш інформативними для населення виявились, за результатами online опитування фахівців з досвідом роботи у сфері фізичної терапії та реабілітації (n = 54) та представників населення України (n = 155), родичі чи знайомі та соціальні служби (табл. 2).

Фахівці з реабілітації вважають більш значущими джерелами інформації соціальні мережі (+4 рангові позиції). Вагоме значення в пошуку інформації вони покладають на саму людину, яка прагне отримати реабілітаційну послугу (+3). Менші сподівання щодо передачі інформації про можливості отримати в Україні медичні послуги на безоплатній основі надають громадським/недержавним організаціям (-3) (табл. 2).

Висновки. Проаналізовано особливості становлення спеціального законодавства України, що регулює суспільні відносини з реабілітації у сфері ОЗ, та визначено сучасні напрями регулювання надання реабілітаційних послуг.

За результатами проведеного опитування встановлено, що населення України має недостатній рівень обізнаності щодо ПМГ з реабілітації. Більшість громадян вказують на те, що не знають, де отримати таку інформацію. Між тим на офіційних сайтах

багатьох державних органів (МОЗ України, НСЗУ тощо), а також ЗОЗ, які підписали з НСЗУ договори про надання медичних послуг за ПМГ для населення «Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у стаціонарних умовах» та «Реабілітаційна допомога дорослим і дітям у амбулаторних умовах» у 2023 та 2024 рр. міститься доступно викладена інформація з необхідними роз'ясненнями механізму отримання реабілітаційної послуги. На наш погляд, вказані фактори у сукупності свідчать про необхідність більш активної інформаційної

кампанії, створення соціальної реклами на цю тему.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень вважаємо вивчення правових та організаційних особливостей сучасного механізму забезпечення населення допоміжними засобами реабілітації. Крім того, у подальших дослідженнях доцільно приділити увагу питанням удосконалення окремих положень законодавства України з реабілітації у сфері ОЗ.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. WHO. Regional office for Europe. Factsheet. Sustainable Development Goals: health targets. Rehabilitation. URL: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/340896/WHO-EURO-2019-2384-42139-58051-eng.pdf?sequence=1>.
2. Болдарь Г. Є. Сучасні правові та організаційні підходи до фізичної терапії, комплексної та соціальної реабілітації військовослужбовців в Україні. *Dictum factum*. 2023. № 2 (14). С. 119–126. DOI: 10.32703/2663-6352/2023-2-14-119-126.
3. Болдарь Г. Є. Особливості правового регулювання реабілітації у сфері охорони здоров'я в Україні. *Сучасні тенденції спрямовані на збереження здоров'я людини* : зб. наук. пр. Харків, 2023. Вип. 4. С. 29-31. URL: <https://drive.google.com/file/d/10RAc4RGR12yYAYGUfeAjZubbRjczibIL/view>.
4. Правило О. І. Правове регулювання охорони здоров'я в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 3. С. 390-395. URL: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/APP_03_2024-1.pdf.
5. Мусхаріна В. Програма медичних гарантій у 2024 році: МОЗ пояснює, як отримати безкоштовні послуги. *Україна молода*. 2024. URL: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3904/218/182534/>.
6. Смуток Б. Програма медичних гарантій 2023: які послуги українці можуть отримати безкоштовно. *Chas News*. 2023. URL: <https://chas.news/current/programa-medichnih-garantii-2023-yaki-poslugi-ukrainsi-mozhut-otrimati-bezkoshtovno>.
7. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
8. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 р. № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.
9. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення : Закон України від 19.10.2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
10. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2022 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2021-%D0%BF#n13>.
11. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2022 № 1464. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1464-2022-%D0%BF#Text>.
12. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2024 році : Постанова КМУ від 22.12.2023 р. № 1394. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1394-2023-%D0%BF#Text>.
13. Питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2021 р. № 1268. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n11>.
14. Про договори про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 р. № 410. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2018-%D0%BF#n46>.
15. Про затвердження вимог до надавача послуг з медичного обслуговування населення, з яким головними розпорядниками бюджетних коштів укладаються договори про медичне обслуговування населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2018 р. № 391. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-2018-%D0%BF#Text>.

References

1. WHO. Regional office for Europe. Factsheet. Sustainable Development Goals: health targets. Rehabilitation. Available at: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/340896/WHO-EURO-2019-2384-42139-58051-eng.pdf?sequence=1>.
2. Boldar, H. Ye. (2023). Suchasni pravovi ta orhanizatsiini pidkhody do fizychnoi terapii, kompleksnoi ta sotsialnoi reabilitatsii viiskovosluzhbovtiv v Ukraini *Dictum factum*, 2 (14), 119–126. doi: 10.32703/2663-6352/2023-2-14-119-126.
3. Boldar, H. Ye. (2023). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання reabilitatsii u sferi okhorony zdorovia v Ukraini. *Suchasni tendentsii spriamovani na zberezhenia zdorovia liudyny* : zb. nauk. pr., 4. 29-31. Available at: <https://drive.google.com/file/d/10RAc4RGR12yYAYGUfeAjZubbRjczibIL/view>.
4. Pravylo, O. I. (2024). Pravove rehuliuвання okhorony zdorovia v Ukraini. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 3, 390-395. Available at: https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/APP_03_2024-1.pdf.
5. Muskharina, V. (2024). Prohrama medychnykh harantii u 2024 rotsi: MOZ poiasniuie, yak otrymaty bezkoshtovni posluhy. *Ukraina moloda*. Available at: <https://www.umoloda.kiev.ua/number/3904/218/182534>.
6. Smutok, B. (2023). Prohrama medychnykh harantii 2023: yaki posluhy ukraintsi mozhut otrymaty bezkoshtovno. *Chas News*. Available at: <https://chas.news/current/prohrama-medichnih-garantii-2023-yaki-poslugi-ukraintsi-mozhut-otrimati-bezkoshtovno>.
7. Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 No. 2801-XII “Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.
8. Zakon Ukrainy vid 03.12.2020 No. 1053-IX. “Pro reabilitatsiiu u sferi okhorony zdorovia”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.
9. Zakon Ukrainy vid 19.10.2017 No. 2168-VIII. “Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleennia” Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>.
10. KM Ukrainy (2021). Postanova vid 29.12.2021 No. 1440. “Deiaki pytannia realizatsii prohramy derzhavnykh harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleennia u 2022 rotsi”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2021-%D0%BF#n13>.
11. KM Ukrainy (2022). Postanova vid 27.12.2022 No.1464. “Deiaki pytannia realizatsii prohramy derzhavnykh harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleennia u 2023 rotsi”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1464-2022-%D0%BF#Text>.
12. KM Ukrainy (2023). Postanova vid 25.04.2018 No. 410. “Deiaki pytannia realizatsii prohramy derzhavnykh harantii medychnoho obsluhovuvannia naseleennia u 2024 rotsi”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1394-2023-%D0%BF#Text>.
13. KM Ukrainy (2021). Postanova vid 03.11.2021 No. 1268. “Pytannia orhanizatsii reabilitatsii u sferi okhorony zdorovia”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1268-2021-%D0%BF#n11>.
14. KM Ukrainy (2018). Postanova vid 25.04.2018 No. 410. “Pro dohovory pro medychno obsluhovuvannia naseleennia za prohramoiu medychnykh harantii”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/410-2018-%D0%BF#n46>.
15. KM Ukrainy (2018). Postanova vid 28.03.2018 No. 391. “Pro zatverdzhennia vymoh do nadavacha posluh z medychnoho obsluhovuvannia naseleennia, z yakym holovnymy rozporiadnykamy biudzhethnykh koshtiv ukladaiutsia dohovory pro medychno obsluhovuvannia naseleennia”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-2018-%D0%BF#Text>.

Відомості про авторів:

Котвицька А. А., доктор фармацевтичних наук, професор, в.о. ректора, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0002-6650-1583>). E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Болдарь Г. Є., кандидат юридичних наук, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0001-8497-4977>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Овакімян О. С., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0001-8762-9722>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Сурікова І. О., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0001-5028-2112>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Севрюков О. В., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри соціальної фармації, Національний фармацевтичний університет Міністерства охорони здоров'я України (<https://orcid.org/0000-0003-1830-8081>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Information about authors:

Kotvitska A. A., Doctor of Pharmacy (Dr. habil.), professor, rector, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0002-6650-1583>). E-mail: socpharm@nuph.edu.ua

Boldar G. E., Candidate of Law (PhD), associate professor of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0001-8497-4977>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Ovakimian O. S., Candidate of Sociological Sciences (PhD), associate professor of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0001-8762-9722>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Surikova I. O., Candidate of Pharmacy (PhD), associate professor of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0001-5028-2112>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Sevriukov O. V., Candidate of Pharmacy (PhD), associate professor of the Social Pharmacy Department, National University of Pharmacy of the Ministry of Health of Ukraine (<https://orcid.org/0000-0003-1830-8081>). E-mail: socpharm.nuph.edu.ua

Надійшла до редакції 20.05.2024 р.